

СТАНОВИЩЕ

за дисертационния труд

ХУДОЖЕСТВЕННОТО ОФОРМЯНЕ НА РЪКОПИСИТЕ ОТ СОФИЙСКОТО КНИЖОВНО СРЕДИЩЕ –
XV-XVI ВЕК

на Цвета Евлогиева-Кацарова,

редовен докторант в катедра *Изкуствознание*

от доц. д-р Бисерка Пенкова,

катедра *Изкуствознание*

Доколкото ми е известно, дисертацията е първа по рода си в историята на катедрата. И този факт трябва да отдадем, от една страна, на спецификата на проблематиката, която не е от стандартните «изкуствоведски», но, от друга, е резултат от въвеждането пред няколко години в програмата на специалността на курса *Феноменология на ръкописната книга*, воден от ръководителя на дисертантката доц. Елисавета Мусакова. Запознаването на студентите с всички страни на битието на средновековните ръкописи – от историята, през украсата до изработването им, и то в непосредствен досег с тях в Народната библиотека вече дава своите плодове.

Дисертационният труд на Цвета Евлогиева-Кацарова респектира с обема на разгледаните ръкописни паметници (практически всички), както и със систематичността при техния анализ, подчинен на поставената задача – чрез изследване на украсата да се атрибутират ръкописите, принадлежащи на т. нар. Софийска книжовна школа. Задачата е много амбициозна, но трябва да кажа, че резултатът е положителен. Проблемите, пред които се изправя Цвета Евлогиева са много и различни, те са комплексни – от културно-историческата ситуация в София и Софийско през XV-XVI в. до теоретични, като понятията школа, център, ателие, които в науката все още са далеч от консенсусно определение. В решаването на поставените проблеми авторката се спира на четири големи теми, разработени съответно в четирите глави на труда.

Приложенията по принцип се явяват неразделна част от труда, но всучая те имат и самостоятелно значение. Албумът, съдържащ над 100 изображения, не само илюстрира разглежданите ръкописи, но и онагледява направените съпоставки, които самостоятелно са изведени в отделни приложения таблици. (Има какво още да се желае по отношение на качеството на илюстрациите, особено за бъдещите публикации.) А последната таблица

с ръкописите, преписани и/или използвани в София и Софийско, би била ценен справочник за всеки, който по един или друг повод се интересува от този материал.

В стремежа си да овладее трудната материя на софийските ръкописи от периода с амбицията да ги обхване всестранно – като датировка, украса, частично палеография, дори подвързии, да ги постави в съвременния им контекст, авторката неизбежно се сблъсква с множество по-общи и по-частни въпроси. Така е останал на заден план проблемът за връзката на миниатюрата с другите живописни паметници. Не се споменава и тезата на Гойко Суботич, че кратовските зографи от XV в. са били миниатюристи. Не е развита ролята на Мара Бранкович за разцвета на книжнината и изкуството от разглеждания период. Могат също да бъдат приведени още сведения за личността на софийския митрополит Калевит и други. Пособените бележки обаче не се отразяват върху оценката ми за труда на Цвета Евлогиева. Защото пред нас е едно сериозно изследване на художествените характеристики на софийските ръкописи, базирано върху отлично познаване на паметниците *de visu*, както и на съществуващата литература (посочени са над 200 заглавия).

Всичко това ми дава основание да смятам, че трудът напълно отговаря на изискванията за присъждане на образователната и научна степен доктор.

Убедена съм, че познанията и опитът, които Цвета Евлогиева е натрупала по време на своята работа над дисертацията си, ще бъдат надеждна основа за нейното по-нататъшно професионално развитие. Можем да се поздравим с един формиран млад специалист в трудната област на средновековните ръкописи и тяхната украса.

6 май 2014 г.

доц. д-р Б. Пенкова